

جمهوری اسلامی ایران
ستاد حقوق بشر

عفو و تخفیف مجازات تعداد زیادی از متهمان و محکومان به مناسبت چهل و چهارمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی

ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران
بهمن ماه ۱۴۰۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران

عفو و تخفیف مجازات تعداد زیادی از متهمان و محکومان به مناسبت چهل و چهارمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی

مقدمه

در پی پیشنهاد رئیس قوه قضائیه در ۴ بهمن ماه ۱۴۰۱ به حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مبنی بر موافقت با عفو و تخفیف مجازات جمع قابل توجهی از متهمان و محکومان حوادث اخیر و همچنین محکومان دادگاه‌های عمومی و انقلاب و سازمان قضایی نیروهای مسلح، رهبر معظم انقلاب اسلامی در ۱۶ بهمن ماه با این پیشنهاد موافقت کردند. در نامه حجت‌الاسلام و الم سلمین اژیبه به مقام معظم رهبری آمده است: در جریان حوادث اخیر تعدادی از افراد به ویژه جوانان در اثر القانات و تبلیغات دشمن مرتکب رفتارهای نادرست و جرائمی شدند که علاوه بر گرفتاری برای خود، باعث زحمت خانواده و نزدیکان خویش گردیدند و اکنون تعداد قابل توجهی از آنان بعد از بر ملا شدن نقشه دشمنان خارجی و جریان‌های ضد انقلاب و ضد مردمی، با اظهار پشیمانی و ندامت تقاضای بخشش دارند.

اعلام شرایط ویژه برای محکومان زن که به حکم قانون، سرپرستی یا حضانت فرزندانشان را برعهده دارند و برای محکومانی که دارای بیماری صعب‌العلاج یا لاعلاج هستند، محکومان ذکور بالای هفتاد سال و اناث بالای شصت سال و همچنین برای محکومانی که به لحاظ عجز از پرداخت جزای نقدی در زندان به سر می‌برند، از دیگر مندرجات نامه درخواست عفو و تخفیف مجازات است.

دقت در جزئیات این عفو و بخشودگی و رافت اسلامی از گستردگی دایره مشمولان این عفو حکایت دارد. این عفو گسترده، از جمله عفوهای معیاری است که آخرین بار در سال ۱۳۹۷ پیشنهاد و مورد موافقت رهبر معظم انقلاب اسلامی قرار گرفت. در اینگونه عفوها، رئیس قوه قضائیه معیارهایی را به رهبر معظم انقلاب پیشنهاد می‌کند و با موافقت ایشان، هر زندانی یا بازداشتی که در چارچوب این معیارها قرار بگیرد، مشمول عفو می‌شود.

تفاوت عفوهای موردی و عفوهای معیاری

عفوهایی که از سوی رئیس قوه قضائیه خدمت مقام معظم رهبری پیشنهاد می‌شوند، دو قسم هستند: قسمت اول عفوهای موردی هستند؛ منظور از عفوهای موردی یعنی این که از ابتدا برای هر فرد محکوم یک پرونده مستقل تشکیل می‌شود و در کمیسیون مرکزی عفو قوه قضائیه مورد بررسی قرار می‌گیرد. اگر اعضای کمیسیون این افراد را واجد شرایط عفو تشخیص بدهند، در مناسبت‌های مختلف که در آیین‌نامه عفو آمده است اسامی این افراد برای رئیس قوه قضائیه ارسال می‌شود و در نهایت، با نظر ریاست قوه قضائیه فهرست نهایی نام این اشخاص برای موافقت مقام معظم رهبری ارسال می‌شود.

قسم دوم عفو‌هایی که خدمت مقام معظم رهبری اعلام می‌شود، عفوهای معیاری است. در عفوهای معیاری پرونده‌های اشخاص به تفکیک مورد بررسی قرار نمی‌گیرد، بلکه رئیس قوه قضائیه معیارهایی برای عفو یا تخفیف مجازات محضر مقام معظم رهبری اعلام می‌دارند و براساس آن معیارها و موافقت مقام معظم رهبری، مراجع قضایی سراسر کشور این معیارها را با مصادیق و اشخاص محکوم تطبیق می‌دهند و اسامی افرادی را که مشمول عفو واقع می‌شوند، تعیین و اعلام می‌دارند.

پرونده چه کسانی مختومه می‌شود؟

بخش اول عفو جدید، معطوف به متهمان و محکومان حوادث اخیر می‌باشد که از تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۵ تا زمان ابلاغ این عفو در جریان حوادث اخیر دستگیر، بازداشت و یا تحت تعقیب قرار گرفته‌اند. این افراد با داشتن شرایط ذیل، پرونده آنان در هر مرحله‌ای که باشد اعم از این که حکم صادر شده و یا در جریان باشد، مختومه می‌شود.

- عدم مباشرت، مشارکت و معاونت در ارتکاب جرائم مستوجب مجازات محاربه، افساد فی الارض و بغی؛
- عدم ارتکاب جاسوسی به نفع اجانب؛ عدم ارتباط مستقیم با عوامل سرویس‌های اطلاعاتی خارجی؛
- عدم ارتکاب قتل و جرح عمدی؛- عدم ارتکاب تخریب و احراق عمده تأسیسات دولتی، نظامی و عمومی؛
- عدم عضویت و وابستگی در گروهک‌های معاند و برانداز؛
- نداشتن بیش از دو فقره سابقه محکومیت مؤثر کیفری؛
- نداشتن شاکی یا مدعی خصوصی یا حسب مورد، اعلام رضایت آنان یا جبران ضرر و زیان؛
- اظهار ندامت و تعهد کتبی مبنی بر عدم تکرار جرم عمدی مشابه.

شرایط عفو محکومان سایر پرونده‌های کیفری

قسمت دوم عفو، در خصوص محکومان سایر پرونده‌های کیفری است. محکومانی که تا تاریخ ۱۴۰۱،۱۱،۲۲ محکومیت حبس آنان قطعی شده باشد و شاکی خصوص هم نداشته باشند، با شرایط ذیل مورد عفو قرار می‌گیرند:

- باقیمانده محکومیت محکومان به حبس تا یک سال در صورتی که حداقل یک ماه (با احتساب ایام بازداشت) را تحمل کرده باشند؛
- سه چهارم محکومیت محکومان به حبس بیش از یک سال تا پنج سال مشروط بر اینکه یک پنجم آنرا تحمل کرده باشند؛
- دو سوم محکومیت محکومان به حبس بیش از پنج سال تا ده سال مشروط بر اینکه یک سوم آنرا تحمل کرده باشند؛
- یک دوم محکومیت محکومان به حبس بیش از ده سال تا بیست سال مشروط بر اینکه حداقل یک سال حبس را تحمل کرده باشند؛

- یک دوم محکومیت محکومان بیش از بیست سال مشروط بر اینکه حداقل دو سال حبس را تحمل کرده باشند؛
- باقیمانده محکومیت حبس کلیه محکومان جرائم غیر عمدی؛ باقیمانده حبس زنانی که به حکم قانون سرپرستی یا حضانت فرزندان‌شان را برعهده دارند مشروط بر اینکه سه سال از حبس خود را تحمل کرده باشند؛
- باقیمانده حبس محکومان خانواده معظم شهداء و جانبازان (پدر، مادر، همسر، فرزند) به شرط آنکه در محکومیت تا ده سال حداقل یک پنجم و در محکومیت به حبس بیش از ده سال حداقل پنج سال تحمل حبس نموده باشند؛
- باقیمانده محکومیت حبس بیماران صعب‌العلاج یا لاعلاج که مراتب بیماری آنان مورد تایید کمیسیون پزشکی قانونی قرار بگیرد؛
- باقیمانده محکومیت حبس محکومان ذکور بالای هفتاد سال و اناث بالای شصت سال به شرط آنکه در محکومیت به حبس غیر از ابد حداقل یک پنجم و در محکومیت به حبس ابد حداقل هشت سال تحمل نموده باشند.

محکومان به پرداخت جزای نقدی در چه صورتی عفو می‌شوند؟

- محکومانی که صرفاً به لحاظ عجز از پرداخت جزای نقدی در زندان به سر می‌برند نیز اگر شرایط ذیل را داشته باشند، مشمول عفو می‌شوند:
- باقیمانده محکومیت جزای نقدی تا پانصد میلیون ریال؛- باقیمانده محکومیت جزای نقدی از پانصد میلیون ریال تا پنج میلیارد ریال در صورتی که حداقل به خاطر جزای نقدی سه ماه تحمل حبس کرده باشند؛
 - باقیمانده محکومیت جزای نقدی بیش از پنج میلیارد ریال در صورتی که حداقل یک سال به خاطر جزای نقدی تحمل حبس کرده باشند.
 - سه شرط مهم برای امکان استفاده از عفو اخیر برای استفاده از عفو اخیر، شرایطی تعیین شده است که هر کس واجد چنین شرایطی بود، با بررسی پرونده مشمول عفو گسترده خواهد شد:
 - نداشتن بیش از دو فقره سابقه محکومیت مؤثر کیفری؛
 - عدم ارتکاب جرم جدید مستوجب مجازات درجه یک تا پنج در زمان محکومیت، اجرای حکم و یا در زمان مرخصی؛
 - نداشتن شاکی یا مدعی خصوصی و یا جلب رضایت آنان و جبران ضرر و زیان آنان تا آخر سال ۱۴۰۱.
- تبصره: در معاونت در قتل عمد نیاز به جلب رضایت شاکی نمی‌باشد.
- خاطر نشان می‌شود با این دستور عفو جدید، تمامی واحدهایی قضایی در سراسر کشور اقدامات و بررسی‌های خود را بلافاصله آغاز کردند و پیش‌بینی می‌شود ظرف دو هفته تمامی افراد مشمول، تعیین و عفو یا تخفیف مجازات در مورد آنها اعمال شود. واحدهای قضایی موظفند روزانه نتایج بررسی‌های خود را به معاونت قضایی رئیس قوه قضائیه اعلام نمایند.

